

AZƏRBAYCAN BƏSTƏKARLAR İTTİFAQINDA "NƏSİMİ İLİ"

Cəmilə HƏSƏNOVA

Azərbaycanın və bütün Türk dünyasının ən böyük müfəkkir şairlərindən biri olan İmadəddin Nəsimi adı, sənətkarlığı, ədəbi irsi, həyatı və ölümü ilə həm öz dövründə, həm də neçə əsrlər boyu, davamlı olaraq, bizim günlərə kimi və yaqın ki, hələ bundan sonrakı qərinələr boyu, sirlə bir dünya kimi daim insanlar özünə calb edir, düşündürür.

Şairin irsinin geniş təbliği, insanların gözü qarşısında onun surətinin canlandırılması isə XX əsrin 70-ci illərinə aiddir. Bu dövrü Nəsimi irsinin intibahı adlandırmaq olar ki, bu da Ümummilli liderimiz Heydər Əliyevin Azərbaycan respublikasına rəhbərliyi dövrünə təsadüf edir.

Dövrü mətbuatda qeyd olunduğu kimi, Nəsiminin məzannın Suriyanın Hələb şəhərində olması uzun illər Azərbaycan cəmiyyətinə məlum olmayıb. 1968-ci ildə Azərbaycan nümayəndə heyəti Suriyanın Hələb şəhərinə gedərək, Nəsiminin qəbrinin Hələbdə olduğunu aşkar edib və görkəmli şairin məzannı ziyarət edib, hətta onun nəslindən olan Hikmət Nəsimi ilə görüşüblər. Həmin nümayəndə heyətinin tərkibində olan Xalq şairi Rəsul Rza Suriyaya səfərindən sonra "Ədəbiyyat və incəsənət" qəzetində dərc etdiyi "Cahana sığmayan şairin qərib məzar" adlı məqaləsində bunu ictimaiyyətə çatdırıb.

1970-ci ildə Heydər Əliyev Suriyada səfərdə olarkən Hələb şəhərində dahi Azərbaycan şairi Nəsiminin qəbrini ziyarət edib, Bakıya döndükdən sonra Nəsiminin tanındılması, 600 illik yubileyinin keçirilməsi məsələsini gündəmə gətirib. Bununla da Azərbaycan şair və yazıçıları arasında ilk dəfə Nəsiminin 600 illik yubileyi YUNESKO-nun tədbirləri siyahısına daxil edilir və 1973-cü ildə beynəlxalq miqyasda qeyd olunur.

Eyni zamanda? Heydər Əliyevin səyləri ilə Nəsiminin məzar bərpa edilir. Nəsiminin portretini yaratmaq üçün beynəlxalq müsabiqə elan edilir. Nəsimiyə həsr olunmuş filmlər çəkilir, bədii əsərlər

yaradılır. Nəsiminin adı əbədiləşdirilir. Azərbaycan Elmlər Akademiyasının Dilçilik İnstitutuna Nəsiminin adı verilir. Ədəbiyyatda Nəsimişünaslıq istiqamətinin əsası qoyulur. Azərbaycan hökuməti Hələb şəhərinə Nəsiminin büstünü və divanını hədiyyə etmişdir (1989-cu ildə).

Beləliklə, 1970-ci illərdən bu günə kimi Nəsimi şəxsiyyəti və sənətkarlığı ilə dünya ictimaiyyətinin maraq dairəsindədir. 2017-ci ildə Nəsiminin ölümünün 600 illiyi YUNESKO-nun Baş qərargahında qeyd olunmuşdur. 2018-ci ildən başlayaraq, ölkəmizdə Nəsimi şeir, incəsənət və mədəniyyət festivalı keçirilir.

2019-cu il Azərbaycan Respublikasının Prezidenti möhtərəm cənab İlham Əliyev tərəfindən "Nəsimi ili" elan olunmuşdur və şairin 650 illiyi beynəlxalq miqyasda qeyd edilir.

Bəstəkarlarımız Nəsimi mövzusunda 1970-ci illərdən başlayaraq müraciət etmişlər və demək olar ki, bu günə kimi bu mövzuda müxtəlif janrlarda olduqca sənballı əsərlər yaranmışdır: musiqili-səhnə əsərləri, vokal-simfonik, instrumental və vokal əsərlər, kinofilmlərə musiqi. Onlar musiqi kollektivlərinin və müğənnilərin repertuarına daxil olaraq, səhnədə, ekranda səslənir.

Nəsimişünaslığın musiqi xəttini davam etdirən əsərlər çoxdur, əlimizdə son əlli ildə yazılmış böyük bir siyahı var. Azərbaycan bəstəkarlarının Nəsimi mövzusunı səhnəyə gətirən Fikrət Əmirovun "Nəsimi dastanı", Əfrasiyab Bədəlbəylinin "Nəsimi" vokal-xoreoqrafik əsərini qeyd edə bilərik. Bu əsərlər 1973-cü ildə Nəsiminin anadan olmasının 600 illik yubileyi münasibətilə yazılıb. Fikrət Əmirovun "Nəsimi dastanı" yarandığı vaxtda səhnəyə qoyulmuşdur, hazırda konsert ifasında səslənir. Dirijor Fəxrəddin Karimovun ifasında lentə alınmışdır. "Nəsimi ili" çərçivəsində əsər Azərbaycan Opera və Balet Teatrında yenidən səhnələşdirilmişdir.

Nəsimi mövzusu ilə bağlı simfonik əsərlərdən Əziz Əzizlinin, Azər Rzayevin etiyadlı "Nəsimi" simfonik poemalarının qeyd edə bilərik. Vokal-simfonik əsərlərdən Cahəngir Cahəngirovun "Nəsimi" kantatasını, vokal əsərlər sırasında Tofiq Quliyevin Nəsiminin sözlərinə məhənlər silsiləsini, Nazim Əliverdiyevovun "Ey güllüm", Süleyman Əsgərovun "Nəyfarəm", Emin Səbiqoğlunun "Həradsən?" romanlarını, Ağabəki Rzayevanın Emin Səbiqoğlunun və Ağabəki Rzayevanın romanları 1973-ci ildə ən yaxşı romans müsabiqəsində I mükafata layiq görülmüşdür.

Vokal əsərlərdən, həmçinin, Cəlal Abbasovun, Rüfət Rəmanzovun səs və fortepiano üçün Nəsiminin qəzəllərini, kamera-instrumental əsərlər sırasında Ramiz Mirişinin "Nəsimi" balladalarını, Elza Seyidcanın kamera orkestri üçün "Nəsimi" əsərini qeyd edə bilərik.

"Nəsimi III" ilə bağlı olaraq, Azərbaycan Bəstəkarlar İttifaqında bu əsərlər yeridən nəzərdən keçirilmiş, həmin əsərlərin Azərbaycan Bəstəkarlar İttifaqının kitabxanasına təhvil verilmiş nüsxələri bərpa edilərək, onların müxtəlif musiqi kollektivləri tərəfindən səsləndirilməsi tövsiyə olunmuşdur. Eyni zamanda, gənc bəstəkarlar tərəfindən Nəsimi poeziyasına müraciət etməklə yeni əsərlərin yazılması həyata keçirilmişdir.

Azərbaycan bəstəkarları arasında Nəsimi poeziyasına davamlı olaraq müraciət Fıraqiz Əlizadənin yaradıcılığında xüsusi əhəmiyyət kəsb etmişdir. Onun Nəsiminin qəzəlləri əsasında müxtəlif janrdə və ifaçılıq tərkibi üçün yazılmış "Dərviş", "Zikr", "Nəsimi-passion", "Nəsimiyə ithaf" əsərləri Azərbaycan musiqisində xüsusi yer tutur. Bəstəkar Nəsiminin poetik dünyasına nüfuz edərək, onun musiqi əsərlərində öz dünyagörüşü prizmasından müasir dinliyəyi açılmışdır. Bu əsərlərin beynəlxalq ifaçı təkbirlərinin təqdimatında dünya premyeraları musiqi icmiiyyətinin diqqət mərkəzində olmuşdur. "Dərviş" əsəri görkəmli violonçel ifaçısı Yo-Yo Manin rəhbərliyi altında 26 ölkənin musiqiçiləri birlişdirən (Alim Qasimovun iştirakı ilə) "Ipək yolu" transkontinental layihəsində (1999-2005) bir neçə dəfə dünyanı dolanmışdır. "Zikr" əsəri "Atlas" ansamblının (azərbaycanlı musiqiçilər də daxil olmaqla, solist Aygün Bayramova) ifasında səsləndirilmişdir (Amsterdam, 2004).

F. Əlizadənin "Nəsimiyə ithaf" bələti ilk dəfə olaraq, 2017-ci ildə Fransada (Paris) YUNESKO-nun mənzil-qarərgahında səhnəyə qoyulmuşdur. Azərbaycanın YUNESKO-yə üzv olmasının 25 illiyi münasibətilə təşkil olunmuş tədbirdə Azərbaycanın dahi şairi Nəsiminin ölmünün 600 illiyinə həsr olunan bəstə tamaşasının nümayiş olunması mühüm əhəmiyyətə malikdir. Bu bələt, Suriyada Nəsiminin məzarının dağıdılmasına, yandırılmasına əks tədbirlərə, silahlı qırğınlara bəstəkənn etirazını əks etdirir.

Tamaşanın musiqisi Fıraqiz Əlizadənin iki əsərinə əsaslanmışdır: artıq qeyd etdiyimiz Nəsiminin sözlərinə "Dərviş" (xanəndə və instrumental heyət üçün - 2 violon, viola, violonçel, zərb alətləri, ney, qanun) və "Muğam Sayığı" kvartetin (bu əsər Amerikanın "Kronos"

kvartetinin sifarişli ilə bəstələnmiş və "Nonesuch" Nyu-York leyblı tərəfindən kompakt diska yazılmışdır). Bu iki əsəri bəstəkar yenidən işləyərək, onları vahid kompozisiyada birləşdirməyə nail olmuşdur.

Xoroqraf Nalifə Məmmədazadənin quruluş verdiyi "Nəsimiyə ithaf" vokal-xoroqrafik tamaşasında 5 rəqqəs işlədik edir. Nəsimi obrazını Anr Mikayilov yaratmışdır. Onu həyat və yaradıcılığında xeyr və şər qüvvələr əhatə edir, səhnədə bu, iki qadın və iki kişi rolları ilə təqdim olunur. Tamaşa boyu şairin düşüncələri və yaradıcılıq ilhamı, işıqlı ideallar uğrunda mübarizəsi, haşhaşlıq və əhatə olunduğu düşmənlərdən çəkdiyi azab-ziyəti və əksini tapır. Tamaşanın müşayiət edən heyətdə xanəndə, xalq artisti Teyyub Aslanovun ifasında Nəsiminin qəzəlləri muğamlar əsasında səsləndirilir. Instrumental ansamblın (rəhbəri Emin Hüseynov) tərkibini, şərti olaraq, kvartet və sepietlin birləşməsi kimi xarakterizə etmək olar, bələ ki, ansambl əvvəllər violon, viola, violonçelə yanaşı, zərb alətləri və milli musiqi alətləri - ney, qanun daxildir.

Əsərin rangarəng obrazları və duyulan səhnədə musiqi və rəqs dili ilə təəcəssümün olmur. "Nəsimiyə ithaf" vokal-xoroqrafik tamaşası Parisdə böyük uğur qazanmışdır. YUNESKO-nun saytında "Nəsiminin xatirəsinə hörmət. Fıraqiz Əlizadənin dihaniyə musiqisi ilə görüş" başlıqlı məqalə dərc olunmuşdur. Dünya mətbuatının yazdığı kimi, "Fıraqiz Əlizadənin dihaniyə musiqisi ilə təmasda olmaq bu xatirə tədbirinin ən əlamətərdən cəhəti idi" (<http://aficcha-paris.com/?page_id=4982>).

2017-ci ildə yaranmış Fıraqiz Əlizadənin "Nəsimi-Passion" vokal-simfonik əsəri Azərbaycanın böyük müttəfəkkir şairi İmadəddin Nəsiminin edam edilmişinin 600 illiyinə həsr olunmuşdur. Bu əsər Hollandiyanın "Amsterdam Royal Concertgebouw" təşkilatının sifarişli ilə bəstələnmişdir.

Avropanın nüfuzlu mədəniyyət təşkilatlarından olan, "Amsterdam Royal Concertgebouw" tərəfindən son illər ərzində müxtəlif dirlərə məxsus (pravoslav, katolik, iudaizm, buddizm) "İlahi" layihəsinin həyata keçirilməsi mədəniyyət tarixinə əlamətdar hadisə kimi daxil olmuşdur. Layihə çərçivəsində dünyanı aydın-ayrın dihi mənsubiyyətlə görkəmli bəstəkarlarına əsərlər sifariş olunur və səsləndirilir. Bu iri həcmli musiqi əsərlərinin ifası bütün Avropa ölkələrində, kütləvi informasiya vasitələrində böyük rezonans doğmuşdur.

2015-ci ildə İslam dininə aid olan ilahilərin bəstələnməsi üzrə işə başlanmışdır. Bu əsərin bəstələnməsi Məsulman mədəniyyətinə məxsus olan Azərbaycan peşəkar bəstəkarlıq məktəbinin görkəmli nümayəndəsi Fıraqiz Əlizadəyə həvalə olunur. Bələliklə, "Nəsimi-Passion" vokal-simfonik əsəri yaranır. Bütün məsulman dünyasında bu janrdə yazılmış ilk əsər olan "Nəsimi-Passion" İmadəddin Nəsiminin qəzəlləri əsasında solist (bariton), xor və simfonik orkestr üçün bəstələnməmişdir.

"Nəsimi-Passion" əsərinin premyerası 2017-ci il 7 və 9 aprel tarixlərində "Amsterdam Royal Concertgebouw" böyük salonunda baş tutmuşdur. Əsəri

məşhur ingilis dirijoru Martin Brabbinsin idarəsi və həmyerlimiz, Almaniyanın Manheyem opera teatrının solisti Əvəz Abdullanın iştirakı ilə Hollandiyanın Kral simfonik orkestri və xoru yüksək professional səviyyədə ifa etmişdir.

Əsərdə Şərq tafakürünün və onun falsəfi ideyalarının özəyini təşkil edən tendensiyaların müasir usullarla sintezi təqdim olunub. F. Əlizadə bu əsər vasitəsi ilə Avropa dinliyəçisi tanıy olmağa və hər zaman maraq mərkəzində olan sərbirli mühtilə qəbr edərək, dinliyəçini təsəvvüründə canlı obraz yaratmağa nail olmuşdur. Əsərdə mistik ruhani falsəfi ilə müasir bəstəkar texnikası və modern düşüncə dərin vhdət təşkil edib.

"Hans Sikorski" musiqi nəşriyyatının jurnalında Fıraqiz xanım bu əsərlə bağlı öz düşüncələrini bələ ifadə etmişdir: "Düz altı əsr bundan əvvəl 1417-ci ildə böyük Azərbaycan müttəfəkkiri, sufi-şair İmadəddin Nəsimi Suriyanın Haleb şəhərində edam edilir. Tanıxdan də bizə məlumdur ki, hər dövürün ən seçilmiş insanları öz ölümlərini edam məkanlarında tapmışlar. Bununla bağlı çoxlu sübutlar var. Bu gün isə insanlar edamə məhkum etməyə də ehtiyac yoxdur, Haleb şəhəri hər gün bombalanır, orda hər gün günahsız insanlar - böyük müttəfəkkirlərə yanaşı, uşaqlar və qocalar da öldürülür. Mən "İlahi" əsəri üzərində işləyərkən, Haleb şəhərində vəziyyət gündən-günə pisləşirdi və bu vəziyyət mənim əsərimə təsir etmədən ötmüşdü". F. Əlizadə bu əsər vasitəsi ilə Avropa dinliyəçisi üçün sərbirli bur dünyanı canlandırsa da, ifa zamanı mənim holland dilində tərcüməsini ekranda yayımlanması tamaşaçılının əsəri daha dərinəndə dərk etməsinə imkan yaratmışdır.

Azərbaycanda da əsər bir neçə dəfə səslənməmişdir. Amsterdam konsertinin vidə çəkilişi Azərbaycan Bəstəkarlar İttifaqında musiqi icmiiyyətinə təqdim olunmuş və böyük ruh yüksəkliyi ilə qarşılanaq, ölkəmizin adlı-sanlı ziyalıları tərəfindən tədqiq olunmuşdur.

"Nəsimi Passion" əsəri Bakıda ilk dəfə olaraq, 2017-ci il iyun ayında keçirilən Fıraqiz Əlizadənin yubileyinə həsr olunmuş Festival proqramına daxil edilmişdir. Əsər Ü. Hacıbəyli adına Azərbaycan Dövlət Simfonik Orkestrinin (Dirjor - Xalq Artisti Fəxrəddin Kerimov), Azərbaycan Dövlət Xor Kapellasının (Bədi rəhbər - Xalq Artisti Gülbacə İmanova) və Azərbaycan Dövlət Akademik Opera və Balet Teatrının solisti Taleh Yəhyayevin son dərcə təsirli ifasında səslənərək tamaşaçılarda qü güclü təəsşürətlər yaratdı.

"Nəsimi-Passion" əsərindən hissələr 2018-ci ilin 7 mart tarixində "Muğam aləmi" Beynəlxalq Muğam Festivalının açılış konsertində Ü. Hacıbəyli adına Azərbaycan Dövlət Simfonik Orkestrinin (Dirjor - Xalq Artisti Fəxrəddin Kerimov), Azərbaycan Dövlət Xor Kapellasının (Bədi rəhbər - Xalq Artisti Gülbacə İmanova) ifasında səsləndirilmişdir. 2019-cu ildə Azərbaycan Bəstəkarlar İttifaqının 85 illiyinə həsr olunmuş festivalda "Nəsimi İlahiləri" adı ilə həmin heyət tərəfindən səsləndirilmişdir.

"Nəsimi-Passion" əsəri bəstəkarlara böyük mükafat qazandırmışdır. Bütün dünyada məşhur olan Ağa xan

Fondundan təsis etdiyi "Ağa Khan Awards - 2019" mükafatının ilk dəfə olaraq, "Creation" (yaradıcılıq) nominasiyası üzrə laureatı Azərbaycanlı bəstəkar Fıraqiz Əlizadə olmuşdur və o, dünya üzrə mükafata layiq görülmüş ilk bəstəkarlardır. Bu, əlbəttə ki, Azərbaycan musiqi mədəniyyəti üçün böyük fəxrdir.

Göründüyü kimi, Fıraqiz Əlizadə bəstəkar kimi Nəsimi poeziyasının musiqi vasitəsi ilə dünyada tanılmasında böyük rol oynamışdır. Bütün bunlar Fıraqiz Əlizadənin yaradıcılığının Nəsimi səhifəlinə, Nəsimiünasılıq verdiyi töhfələrdən.

Çox əlamətdardır ki, Azərbaycan bəstəkarları "Nəsimi III"ni sanbəlli əsərlərə qarşılıq və bu ildə də musiqi irsini yeni əsərlərə zənginləşdirmişlər.

Fıraqiz Əlizadə öz oxışlarında dəfələrlə qeyd etmişdir ki, Azərbaycan Respublikasının Prezidenti müttəfəkkər canab İlham Əliyev tərəfindən 2019-cu ilin "Nəsimi III" elan olunması çox böyük mədəniyyət hadisəsidir: "Bu, mədəniyyət və incəsənət sahəsində çalışan insanlar üçün böyük töhfədir. Bir dəfə aydın olur ki, ölkə başçısının sərərlərinə, bəstəkarların, musiqiçilərin və səniyyətimizə çox gözəl münasibəti var. O da məlumdur ki, biz Nəsiminin xətlini yaradıcılıq irsini yeni keşf etmişik. Böyük şəxsiyyət, şair, müttəfəkkir, filosof, hürrüfuz və sufizm tələqatının ən görkəmli siması olan Nəsiminin sərərləri və onun ideyaları mənə və Azərbaycan bəstəkarlarını həmişə özünə calb edib".

Fıraqiz Əlizadə iciməi xadim kimi də fəaliyyətdə Nəsimi poeziyasına diqqət yetirmişdir. Azərbaycan Bəstəkarlar İttifaqı "Nəsimi III"ni öz töhfəsinə verərək, bir sıra uğurlu layihələr həyata keçirmişdir. Azərbaycan Bəstəkarlar İttifaqında Fıraqiz Əlizadənin təşəbbüsü ilə gənc bəstəkarların Nəsimi poeziyası əsasında əsərlər yazılmasına çağırış edilmişdir. Gənc bəstəkarları Nəsimi irsinə maraq oyudaraq, onlara şairin qəzəllərindən istifadə etməklə müxtəlif alətlər üçün yeni kamera-instrumental əsərlərin yazılması təklif olunmuşdur. "Nəsimi III" ilə əlaqədar Üzeyir Hacıbəyli adına Bakı Musiqi Akademiyasında, münsiflər heyətinin sədri Fıraqiz Əlizadə olmaqla, "Nəsimi-romans" müsabiqəsi təşkil edilmişdir. Yaranmış əsərlər dəfələrlə konsertlərdə səsləndirilmişdir.

"Nəsimi III" çərçivəsində Azərbaycan Bəstəkarlar İttifaqında Azərbaycan bəstəkarlarının yaradıcılığında Nəsimi obrazı və poeziyası, mövzusunda ilk günlük elmi-praktik konfrans keçirilmişdir. Konfransda musiqiünasları Nəsiminin irsi və obrazının Azərbaycan musiqisində çoxşəxli təəcəssümü ilə bağlı tədqiqatlarını yer aldığı məruzələr dinlənilib. Bunlardan sənətsünaslıq doktoru Camilo Həsənovanın "Azərbaycan musiqisində Nəsimi mövzusu", sənətsünaslıq üzrə falsəfə doktoru Zəfirə Abdullayevanın "Tofiq Quliyevin "Nəsimi" kinofilminin musiqisi haqqında", sənətsünaslıq üzrə falsəfə doktoru Leyla Quliyevanın "Azər Rzayevin "Nəsimi" simfonik əsəri", əməkdar incəsənət xadimi, sənətsünaslıq doktoru, professor İmrüz Əfəndiyevanın "Nəsimi və Fıraqiz Əlizadənin "Nəsimi Passion" əsəri" və digər məruzələrdə məruzələri qeyd etmək olar.

Azərbaycan Bəstəkarlar İttifaqının Üzeyir Hacıbəyli

adına konsert salonunda "Nəsimiyə musiqi çələri" adlı konsert də maraqlı qarşılanmışdır. Nəsiminin qəzəllərinə yazılmış musiqi əsərlərindən ibarət konsert zamanı Xalq rəssamı Arif Hüseynovun "Nəsimi dünyası" rəsm silsiləsindən ibarət sərgisi təşkil edilmişdir.

Konsertdə Nəsiminin vokal və kamera musiqisində tərənnümü olunmuş surətli fərqli yozumlarda klassik musiqi ifaçılarından və Bəstəkarlar İttifaqının "Ozsis" simli kvintelinin ifasında öz ifadəsini tapdı.

Vokal əsərlərdən Vüqar Məmmədovadan bariton və fortepiano üçün bəstələdiyi "Hardasan", Aysel Əzizovanın bariton və fortepiano üçün "Dünya duracaq yer deyil...", əsərinə qədər etmək olar. Kəməle Əlizadənin "Nəsimi-qəzal" kompozisiyası soprano, simli kvintet (2 violon, viola, violonçel, kontrabas), fortepiano və müğəm üçlüyü üçün bəstələnmişdir. Sara Dürubanın "Heyran olmaşın" əsəri bariton, piano, qaval və violonçel üçün bəstələnmişdir. İlahə İsrailovanın "Mədi Həhd" adlanan əsəri tenor, klarnet, zərb alətləri, piano, violon və violonçelədən ibarət mürəkkəb heyət üçün nəzərdə tutulmuşdur. Tural Məmmədinin "Məndə sığır iki cəhən" əsəri soprano, fleyta, valturno, piano və simli kvintelin ifasında öz təfəsrini tapmışdır. Bütün bu əsərlər maraqlı məzmunu, milli musiqi ənənələri ilə müasir bəstəkarlıq yazı üslubunun uzlaşması baxımından diqqətli cəlb edir.

"Nəsimi ili" Azərbaycan Bəstəkarlar İttifaqının təşəbbüsü və təşkilatçılığı ilə keçirilən ənənəvi Şəki "İpk yolu" Beynəlxalq Musiqi Festivalının proqramında da öz davamını tapmışdır. Belə ki, 2019-cu ildə Şəki "İpk Yolu" X Beynəlxalq Musiqi Festivalı çərçivəsində Fıraq Əlizadənin "Nəsimiyə ithaf" baletli Şəki Dövlət Dram Teatrında nümayiş olunmuşdur. Həmçinin, Festival çərçivəsində Şəki Dövlət Regional Kollecin "Nəsimi mövzusu Azərbaycan bəstəkarlarının əsərlərində" mövzusunda dəyirmi masa keçirilmişdir. Tədbirdə kollecin pədaqoji kollektivi, Azərbaycan bəstəkarları və musiqişünaslar iştirak edəblər. Böyük Azərbaycan mütəfəkkiri İmadəddin Nəsiminin anadan olmasının 650 illiyinə həsr olunan dəyirmi masada şairin həyatı, onun əsərlərində əks olunan fəlsəfi düşüncələr, Azərbaycan bəstəkarlarının müxtəlif vaxtlarda Nəsimi mövzusunə müraciət etmələri barədə müzakirələr aparılıb. Tədbir iştirakçıları kollecin tələbələrini Nəsimi yaradıcılığına həsr edilkləri rəsm əsərlərindən ibarət sərgi ilə də tanış olublar.

"Nəsimi" ilinin ən böyük uğurlarından biri isə ilk dəfə olaraq, Azərbaycan Bəstəkarlar İttifaqının təşəbbüsü və təşkilatçılığı ilə Berlinədə keçirilən "Nəsimiyə ithaf" Musiqi Festivalı olmuşdur.

2019-cu ilin sentyabr ayında Almaniyanın paytaxtı Berlinədə Azərbaycan Bəstəkarlar İttifaqının təşkilatçılığı ilə böyük şair və mütəfəkkir İmadəddin Nəsiminin 650 illiyinə həsr olunmuş bəstəkarların öz əsərlərindən ibarət "In Memoriam Nəsimi - 650 Jahre İmadəddin Nəsimi" adlı konsertlər təşkil edilmişdir.

Almaniya 22 nəfərlik qrupla iştirak edən azərbaycanlı musiqiçilərin üç konserti keçirilmişdir. Birinci gün balet truppasının iştirakı ilə Fıraq Əlizadənin "Nəsimiyə ithaf" əsəri təqdim olundu.

Konsertin ikinci günündə bəstəkar Aliyə Məmmədovanın "Mərhəbə" əsəri və Tahir İbşovun "İşıqdan qopmuşlar" simli kvartet və vokal ifaçısı üçün musiqili kompozisiyası, Səid Qəninin "İstəməz" pyesi, Müttəlim Dəmirovun ifasında bəstəkar Fırudin Allahverdinin "Hardadır yarıdan" musiqili kompozisiyası, Fıraq Əlizadənin simli kvartet üçün "Muğamsayağı" əsəri səsləndirildi. Üçüncü konsert "Teatrom" salonunda keçirildi.

Berlinədə keçirilmiş konsertdə bəstəkarları Fıraq Əlizadə, Cəlal Abbasov, Aliyə Məmmədova, Səid Qəni, Tahir İbşov və Fırudin Allahverdinin əsərləri ifa olundu. Konsertdə xanəndələr - Qədim musiqi alətləri ansamblının solisti, Xalq artisti Teyyub Aşlanov, Opera və Balet Teatrının solisti Müttəlim Dəmirov, soprano Afaq Abbasova çıxış edəblər. Baletin və digər bəstəkar əsərlərinin ifaçıları Emin Hüseynovun rəhbərliyi ilə instrumental ansambl olmuşdur. Ansamblın tərkibi simli kvartetdən, həmçinin violon, viola, violonçel, zərb alətləri, ney, qanun alətlərindən ibarətdir. Baletdə Nəsimi obrazını Opera və Balet Teatrının balet truppasının aparıcı solisti Anar Mikayılov canlandırmışdır, baletmeyster Nailə Məmmədovadır.

Azərbaycanın Almaniya yadığı səfiri Rəmin Həsənov konsertdən əvvəl çıxış edərək, iştirakçılara İmadəddin Nəsiminin ömür yolu və bənzərsiz yaradıcılığı haqqında məlumat verib. Almaniya yadığı keçirilən "Nəsimiyə ithaf" festivalı ilə bağlı xüsusi olaraq, musiqişünaslarımız tərəfindən Azərbaycan musiqi mədəniyyətinə həsr olunmuş ingilis dilində 5 broşür yazılıb çap olunmuşdur. Broşürün Almaniya konsertlər zamanı tamaşaçılara təqdim olunmuşdur ki, bu da Azərbaycan musiqisinin xarici ölkədə təbliğində mühüm addımdır.

Almaniya yadığı konsertlərin əhəmiyyətini vurğulayan F.Əlizadə belə deyir: "Nəsimi il" çərçivəsində Azərbaycanda bir sıra tədbirlər təşkil olunub. Almaniya yadığı keçirilən 3 konsert isə "Nəsimi ili" ne böyük töhfə oldu. İnənəm ki, Almaniya yadığı Nəsimiyə sevdire bəlik. Bunlar həmişə böyük uğurdur."

Almaniya yadığı verilən konsert proqramının Azərbaycan Bəstəkarlar İttifaqının 85 illik yubileyi münasibətilə keçirilən musiqi festivalının proqramına salınması da əlamətdardır. Çünki bu proqrama daxil olunan vokal və instrumental əsərlər Azərbaycanda ilk dəfə ifa olundu ki, bu da musiqi mədəniyyətimizi zənginləşdirən hadisə kimi qiymətləndirilir.

"Nəsimi ili" nin son akkordları da Fıraq Əlizadənin yaradıcılığında möhtəşəm bir tamaşa ilə öz əksini tapdı. Fıraq Əlizadənin "Nəsimi-Passion" əsəri vokal-xoreoqrafik tamaşa kimi, Azərbaycanda ilk dəfə olaraq, tam şəkildə və yeni təfsirdə səhnədə təcəssüm olundu.

Qeyd etmək lazımdır ki, Fıraq Əlizadənin musiqi əsərlərinin səhnələşdirilməsinin ilk təşəbbüsü deyildir. Fıraq Əlizadənin musiqisi çox parlaq və təsirli olub, rəqs və plastik hərəkətlərin "dililə" rəvan şəkildə ifadə oluna bilər. Bu səbəbdən onun musiqisi əsasən səhnələşdirilən 10 balet dünyanın müxtəlif səhnələrində - Amerika və Avropada tamaşaçı qoyulmuşdur.

Bu baxımdan Fıraq Əlizadənin "Nəsimiyə ithaf" baletinin onun iki vokal-instrumental əsəri - "Dəriş" və

"Muğam Səyağı" əsasında səhnələşdirilərək, yeni təfsirdə səslənmişdir. "Nəsimi-Passion" oratoriyasının vokal-xoreoqrafik tamaşa kimi səhnə versiyasının hazırlanması ideyası da bu əsərin dərin təatralığa malik olmasından irəli gəlmişdir.

"Nəsimi-Passion" Orta əsrlər dövründə İmadəddin Nəsiminin həyatı və ölümünü səhnədə canlandıran, Nəsimi haqqatlarını və Nəsiminin iztirablarını müasirləşdirən çadırçılar, Nəsimi obrazını səhnədə yaşadan bir əsər kimi səhnədə təcəssüm olundu.

"Nəsimi-Passion" tamaşasının xoreoqrafik quruluşu Mədəniyyət Nazirliyinin xüsusi dəvətinə əsasən Sankt-Peterburq Balet Akademiyasının professoru, Rusiya Federasiyasının Xalq artisti Edvald Smirnova məxsusdur. Qeyd edək ki, Edvald Smirnovun Fıraq Əlizadə ilə ilk işi deyildir. O, hələ bəstəkarın "İntizar" operasının səhnə quruluşunun hazırlanmasında iştirak etmişdi və bəstəkarın musiqisi ilə yaxından tanış idi. E.Smironov "Nəsimi-Passion" əsərinin musiqisindən ruhlanaraq, ona orijinal xoreoqrafik quruluş vermiş, çox dinamik, hərərəlli, təsirli bir tamaşa almışdır. Burada bəstəkarla xoreoqrafın yaradıcı əlaqəsi böyük rol oynamışdır. E.Smironovun təvsiyi ilə F.Əlizadə instrumental epizodların həcmi genişləndirilmişdir ki, bu da əsərin daha hərəkətli olmasına, oratoriyalı vokal-xoreoqrafik tamaşağa çevrilməsinə şərait yaratmışdır.

Tamaşanın uğurunda bütün yaradıcı kollektivin əməyi qeyd etmək lazımdır. Tamaşanın musiqi rəhbəri və dirijoru Xalq artisti Fəxrəddin Kərimovdur, o, səhnədə ifaçı heyətinin idarə edilməsində böyük məharət nümayiş etdirmişdir. Tamaşanın baş xormeysteri Xalq artisti Gülbacı İmanova, baletmeysteri Ceyhun Qubadovdur. Tamaşada Ü.Hacıbəyli adına Azərbaycan Dövlət Simfonik Orkestri, Azərbaycan Dövlət Xor Kapellası, F.Əmirov adına Azərbaycan Dövlət Mahnı

və Rəqs Ansamblı (bədi rəhbər Xalq artisti Ağavərdi Paşayev) iştirak edəblər. Tamaşa boyu Nəsiminin qəzəllərini "Nəsimi poeziyası" bədi qiraət müsabiqəsinin qalibləri Fərid Bağirov, Ağalılı Kərimzadə səsləndirmişlər. Tamaşanın parlaq və baxımlı alınmasında geyim və eskizlər üzrə rəssam Nazim Yunusov, instalyasiya - Cavid İmamverdiyev, işıq üzrə rəssam Zərrəbin Əliyevanın böyük əməyi olmuşdur.

"Nəsimi-Passion" vokal-xoreoqrafik tamaşasında Nəsimi rolunu Azərbaycan Dövlət Akademik Opera və Balet Teatrının solisti Taleh Yəhyayev ifa etmişdir. O, səhnədə vokal və artistik xüsusiyyətlərindən vəhdətə nail olaraq, obrazı bacarıqla açmışdır. Əlbəttə ki, tamaşada solist, xor, orkestr və baletin dərin əlaqəli ifası əsərin mənasını və məzmununu rəngarəng cizgilərlə tamaşaçıya çatdırır. Umumiyyətlə, tamaşa Nəsimi dövrü, Nəsiminin keşməkeşli həyatı və faciəli ölümü haqqında hekayəni şair Nəsiminin sözləri, bəstəkar Fıraq Əlizadənin musiqisi vasitəsilə inandırıcı surətdə ifadə edir.

"Nəsimi-Passion" 2019-cu ilin son günlərində layihə surətdə "Nəsimi ili" ne yekun vurdu. Lakin Nəsimi poeziyasına maraqlı bununla bitməcəkməz. Məncə, yox. Nəsimi düşəsi və Fıraq Əlizadənin musiqi təfəkkürü zamanın fəvqündən duran bir tamaşanın ərsəyə gəlməsinə təkan verdi. Səhnəyə yeni bir əsərə zənginləşdi. Bu əsər hələ uzun illər boyu səhnədə yaşayaraq, hələ neçə-neçə təfsirlər, yeni əsərlər yaratmasına yol açacaq.

Bələliklə, Nəsimi mövzusu bizim musiqimizin əbadi bir mövzusuna çevrilmişdir. Hər yeni gələn musiqiçisi nəsillər Nəsimi poeziyasında öz ruhuna yaxın liirk-fəlsəfi xüsusiyyətləri duyur və onu öz yaradıcılığında təcəssüm etdirir və Nəsiminin musiqi abidəsini yaradır.